

PREDŠKOLSKI PROGRAMI I NJIHOV RAZVOJ

PRESCHOOL EDUCATION PROGRAMMES AND THEIR EVOLUTION

Arzija Mahmutović*

SAŽETAK

Odgojno-obrazovni program je konkretizacija odgojno-obrazovnih ciljeva određenog društva i odgojno-obrazovne ustanove, izraženih u obliku programskih sadržaja koji su u odgojno-obrazovnom sistemu raspoređeni ne samo prema ishodnim ciljevima, nego i prema uzrastu. Program je pisani dokumenat koji izrađuju stručnjaci, a država je kao njegov vlasnik, preko nadležnih-odgojno-obrazovnih vlasti ta koja je za njega odgovorna i koja ga donosi. Rezultati našega istraživanja pokazuju da je neophodno uložiti više napora, te u skladu sa najnovijim naučnim saznanjima pristupiti izradi novih programa za predškolski uzrast, posebno na Kantonu Sarajevo.

Ključne riječi: predškolski program, formiranje pojmova, funkcije predškolske ustanove, programska načela, ciljevi i zadaci,

SUMMARY

The educational program is the concrete implementation of the educational goals of a particular society and educational institution expressed in the form of program contents that are distributed in the educational system not only according to the goals outcome but also by the age. The program is a written document drawn up by experts, and the state as its owner, through the competent educational authority, is responsible for it and who approves it.

The results of our research show that it is necessary to invest more effort, and according to the latest scientific knowledge, access to the development of new programs

for preschool age, especially in Canton Sarajevo.

Keywords: preschool program, formation of concepts, function of preschool institution, program principles, goals and tasks

UVOD

Programi odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi predstavljaju osnovni radni dokument predškolske ustanove, kojim ona reguliše svoj rad u cjelini i svakom programskom i organizacionom dijelu.

Savremena didaktika govori o odgojno-obrazovnom programu, podrazumijevajući pri tom sve oblike odgojno-obrazovnog procesa. S obzirom na obaveznost, razrađenost i širinu primjene postoje razne vrste programa.

Okvirni ili obavezni program je dokumenat koji donosi država preko nadležnih odgojno obrazovnih vlasti, a koji sadrži ciljeve i okvirni sadržaj odgoja i obrazovanja u predškolskoj ustanovi. Naziv okvirni je zbog toga jer sadrži samo temeljne odrednice bez pojedinosti koje u izvedbu može unositi predškolska ustanova ili pojedinac. Obavezni program trebaju savladati svi polaznici da bi dobili potvrdu koja je prema Zakonu uslov za upis u osnovnu školu.

Kako pojedina djeca imaju različite sklonosti, a odgojno-obrazovne ustanove im nastoje omogućiti razvoj tih sklonosti, osim okvirnog ili obaveznog postoje i kraći programi. Kada ga djeca izaberu u njemu trebaju obavezno učestvovati. Takviu programi mogu biti: jezički, vjerski, plesno-ritmički, likovni i sl.

* - Sarajevo, arzija1@hotmail.com

Prilagođeni program izrađuje se za djecu sa posebnim potrebama (daroviti, teškoće u razvoju) i izvodi se iz nekog odprethodnih programa pojednostavljivanjem, odnosno dodavanjem sadržaja za pojedino dijete ili grupu djece sa istim posebnim potrebama.

Svaki program je strukturalno uređen tako da određuje širinu, dubinu i slijed poučavanja. Širina se odnosi na broj činjenica, pojmova i zakonitosti koje program obuhvata, dubina na iscrpnost u prikazivanju pojmova i zakona, a slijed na okomiti poredak pojedinih programskih elemenata od početka do kraja prema uzrasnim grupama.

Curriculum je latinska riječ koja je u srednjem vijeku označavala plan ili tok po kojem se u samostanima vaspitavao podmladak „samostanske braće“. „Danas se riječ curriculum koristi kao engleska riječ, latinskog porijekla. Uopšte znači hod ili tok kroz pouku...tim pojmom se obuhvata plan i program obrazovanja, a to znači znanja..s jedne strane i sposobnosti s druge strane.“ (Kačapor, Vilotijević, Školska i porodična pedagogija, str.124),

PROGRAMI PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U FUNKCIJI FORMIRANJA POJMOVA

Na kvalitetan pristup formiranja pojmova utječe odabir sadržaja integrisanih aktivnosti. On zavisi od poznavanja načina na koji djeca uče, te procesa kojim dijete razumijeva svijet oko sebe. Za uzrast djece od napunjene treće godine do pet i po godina i djece koja pohađaju predškolski program koji će ih pripremiti za školu, predviđene su Osnove programa odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolskog uzrasta. Osnove programa se kontinuirano osavremenjuju, imajući u vidu obavezno uključivanje djece u pripremni predškolski program godinu dana pred polazak u školu.

Odgojno-obrazovni ciljevi predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Osnovama programa su „da se u skladu sa naučnim dostignućima, najmlađoj generaciji osiguraju svi uslovi za optimalni tjelesni, intelektualni,

emocionalni i socijalni razvoj i uspješan dalji odgoj i obrazovanje“ (Osnove programa vaspitno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta, str. 12).

Osim zajedničkih ciljeva, svi segmenti Osnova programa orijentisani su na njegovo humanističko shvatanje djetetove prirode i njegovog razvoja. Suštinska odrednica je da je dijete vrijednost po sebi, da u sebi nosi razvojne potencijale, da je samo činilac sopstvenog razvoja, socijalizacije i vaspitanja. Osnove predškolskog programa polaze od djeteta kao fizičkog, sazajnog, socijalnog i afektivnog bića koje je aktivno u procesu vaspitanja. Tako zamišljeno vaspitanje temelji se na pozitivnoj motivaciji, programu koji uvažava uzrasne i razvojne mogućnosti djeteta. Pomoć, podrška i usmjeravanje od strane odraslih odnose se, u ovom dokumentu prije svega, na prilagođavanje sadržaja dječijim mogućnostima, ohrabrirvanju i vođenju djeteta u njegovim samoaktivnostima i otklanjanju prepreka i ograničenja koji stoje na putu saznanja i samouvida.

Osnove programa vaspitno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta suštinu predškolskog vaspitanja i obrazovanja definišu kao očuvanje, podsticanje i oplemenjivanje spontanih stvaralačkih mogućnosti i svojstava predškolskog djeteta, zahtijevajući obezbjeđivanje uslova za normalan fizički, intelektualni, socijalni, emocionalni i moralni razvoj. Pedagoška i didaktičko - metodička koncepcija predškolskih programa trebala bi biti zasnovana na stimulativnijem socijalnom i materijalnom okruženju djeteta. Uloga odraslih trebala bi se ogledati najviše u pažljivom praćenju razvoja imajući u vidu, prije svega pojedinca, njegove potrebe i motive, a zatim sistematsko podržavanje djeteta u procesu učenja. Za primjenu programa neophodna je znatno veća mjera diferenciranih aktivnosti i didaktičkih uslova za diferencirano učenje, u odnosu na akceleraciju i ubrzan razvoj koji se danas nedvosmisleno događa. Kao polazišta za planiranje i programiranje vaspitno-

obrazovnog rada najvažniji segmenti su:

- program odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta,
- odgojno-obrazovni ciljevi,
- odgojno-obrazovni sadržaji,
- djeca i njihovo okruženje.

Programi odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta predstavljaju odgojno-obrazovno jezgro razrađeno do onog stepena koji omogućava prilagođavanje svoj raznovrsnosti programskih modela koji se javljaju u praksi. Također, integrisane aktivnosti u skladu s Osnovama programa odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta, omogućavaju u postupku programiranja prilagođavanje raznim stilovima odgajatelja, uzrastu djece, kao i njihovim individualnim potrebama, mogućnostima i interesovanjima, što omogućava da se u odgojno-obrazovni rad unese više kreativnosti, fleksibilnosti i spontanosti, te da se on učini raznovrsnijim i prilagodljivijim djeci i sredini u kojoj se odvija, da bi se na taj način bogatile predstave i razvijalo mišljenje kod djece, što je uslov formiranja opštih pojmova. Neophodno je da tokom učenja dijete: osvaja nove tehnike i modele mišljenja, formira transfer u odnosu na prethodno iskustvo, formira novu hijerarhiju i mrežu pojmova, prestruktuirata stare sheme i kreira s vremena na vrijeme novu strukturu. Integrisane aktivnosti omogućuju aktivnu konstrukciju i rekonstrukciju znanja.

Odgojno-obrazovnim ciljevima su definisane promjene, odnosno dostignuća djeteta kojima treba težiti u opštem razvoju i pojedinim aspektima razvoja djeteta. Oni su izraženi u terminima dječijeg ponašanja, poznavanja određenih činjenica, a služe kao polazište za određivanje zadataka vaspitača, programiranje odabranih aktivnosti djece, sadržaja onih aktivnosti i postupaka za evaluaciju postignutih rezultata, kao i njihovi kriterijumi.

Kad su u pitanju odgojno-obrazovni sadržaji, Osnove programa odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog

uzrasta ne izlažu razrađene i konkretizovane sadržaje svih aktivnosti, već samo ukazuju na njihove opštije kategorije, od kojih treba poći prilikom programiranja, kako bi se stvarao određeni kontinuitet i predznanje. „Zajednički elementi u predznanju i novom znanju imaju u procesu učenja vrlo značajnu psihološku funkciju koja se ogleda u lakšem i bržem učenju, boljem razumijevanju i trajnosti stečenog znanja, kao i skraćivanju vremena za učenje i olakšano zapamćivanje“ (Markovac, 2001., str. 33). Planiranje i razrada sadržaja je, prema tome, u domenu vaspitača koji treba da polazi od: humanističkog koncepta djeteta, uzrasnih sposobnosti djece, predznanja, Osnova programa vaspitno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta, konkretnih uslova u ustanovi, sagledavanja mogućnosti za dogovor s dječijim roditeljima i dr.

Pedagoška i didaktičko-metodička utemeljenost u Osnovama programa odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta za formiranje opštih pojmova u integrisanim aktivnostima ogledala bi se u fleksibilnosti i kombinaciji sadržaja, ciljeva, sredstava, metoda i oblika rada, na način da se stvaraju percepcije i predstave koje će doprinijeti formiranju opštih pojmova.

Kad govorimo o intelektualnom razvoju djece, Osnove programa odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta definišu specifične zadatke koji se odnose na podršku saznavnom razvoju i to na podršku intelektualnih funkcija i operacija: mišljenja, govora, pamćenja, opažanja i mašte, a samim tim i formiranju pojmova. Njegovanje dječije radoznalosti odnosi se na uvažavanje i podsticanje prirodne potrebe za saznavanjem i proširivanjem iskustva. Potrebno je omogućiti djetetu da istražuje, uočava nove veze, pronalazi podatke, analizira ih, da stvara, da traži načine kako da rješi određeni problem ili ispita neku svoju pretpostavku. Odrasli treba da ponudi i pomogne djetetu da pronade aktivnost koja ga zanima, da preuzime odgovornost za svoje izbore, da pažljivim i strpljivim

stavom omogući djetetu da se koncentriše na rješavanje zadataka i istraje na tome, da njeguje radost otkrića kod djeteta.

Svijest o pisanom jeziku razvija se vrlo rano. Njezine je početke moguće primijetiti u djeteta između dvije i po i tri godine, koje već pokazuje osnovno razumijevanje funkcije i značaja pisanoga jezika. Takvu osjetljivost za smisao i karakteristike pisanoga jezika istraživači su jednim imenom nazvali „predčitalačke vještine“. Predčitalačke vještine su preduslov razvoju čitalačkih vještina. Razvijenost predčitalačkih vještina u određenom razdoblju djetetovog razvoja može biti jasan znak hoće li dijete imati teškoća u čitanju u osnovnoj školi. Predčitalačke vještine su svjesnost djeteta o pisanom jeziku i to o njegova tri aspekta: o funkciji pisanoga jezika, o tehničkim karakteristikama pisma, te o procesima i tehnici čitanja.

Danas se predčitalačke vještine smatraju važnim predznakom buduće čitalačke pa i opšte školske uspješnosti. Na pravilan razvoj predčitalačkih vještina, osim nasljednih faktora, tj. biološke strukture živčanih elemenata koja doprinosi manjoj ili većoj sposobnosti za usvajanje vještine čitanja, utječe i dječije okruženje bogato kvalitetno pisanim sadržajima, ali i poučavanje koje će olakšati i glasovno osvješćivanje. Učenje i razvoj opštih pojmova kod djece predškolskog uzrasta ne odvija se po usko određenim predmetnim područjima, nego objedinjeno.

Kako predčitalačke vještine podstiču i druge dimenzije učenja i razvoja, neprimjereno je odvajati područja razvoja, već ih je potrebno integrisati, što će voditi boljem razumijevanju, trajnosti stvorenog znanja i mogućnostima njegove primjene. Programi u predškolskoj ustanovi treba da služe kao instrumenti regulacije odgojno-obrazovne djelatnosti u funkciji utvrđivanja zajedničkih ciljeva, zadataka, sadržaja, aktivnosti, metoda i oblika rada, kojima će se institucije rukovoditi, uz date mogućnosti prilagođavanja potrebama i uzrasnim specifičnostima djece, uz inicijativu i stvaralaštvo nosilaca realizacije ovih dokumenata.

PREDŠKOLSKI PROGRAMI U BOSMI I HERCEGOVINI U PERIODU OD 1975-2015 GODINE

Svako društvo, oslanjajući se na bogatu tradiciju iz koje crpi identitet i osjećanje ukorijenjenosti u tekovine društva, na različitim polaznim osnovama kreira nacionalne kurikulume i u njih ugrađuje duh, kulturu i tradiciju svoga naroda. Stiče se utisak da se predškolski programi u Bosni i Hercegovini, a poslije rata u Federaciji Bosne i Hercegovine u zadnjih četrdeset godina nisu značajno strukturalno mijenjali.

Program vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama i malim školama izdat 1975. godine, je koncipiran prema vaspitno-obrazovnim oblastima i uzrasnim grupama, navodeći sadržaje i zadatke za svaki uzrast i svaku oblast.

Program vaspitno-obrazovnog rada u organizacijama udruženog rada za predškolsko vaspitanje i obrazovanje izdat 1979. godine je koncipiran tako da predstavlja svaku oblast stepenovanu prema uzrastima, međutim, sadržaji i zadaci ostaju isti kao i u ranijem programu.

Program vaspitno-obrazovnog rada u organizacijama udruženog rada za predškolsko vaspitanje i obrazovanje izdat 1988. godine, također ne daje ništa novo, ciljevi, zadaci i sadržaji nisu značajnije promijenjeni.

Osnove programa odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta koji je nastao 1994/95, je u stvari program iz 1988. godine, samo sa korigovanim ideološkim sadržajima.

Primarni program odgojno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta, izdat 2000. godine nema novu koncepciju, ali je dodata jedna stranica koja daje zadatke i sadržaje kulturno-religijske tradicije, kao i zaštitu od neeksplozivnih ubojnih sredstava. Ovaj program je donesen samo za Kanton Sarajevo.

Dakle, svi programi u četrdesetogodišnjem periodu su bili koncipirani u odnosu na uzrast i odgojno-obrazovne oblasti, sa istim

ciljevima, zadacima i sadržajima, osim što su uklonjeni ideološki sadržaji 1994/95.godine. Svi programi su bili doneseni na nivou Bosne i Hercegovine, osim posljednjeg koji je donesen na Kantonu Sarajevo.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Problem istraživanja se odnosi na ispitivanje i utvrđivanje sličnosti i razlika među predškolskim programima u posljednjih četrdeset godina u Bosni i Hercegovini a za poslijeratni period analiziran je program Kantona Sarajevo, kako bi njihovo sagledavanje moglo doprinijeti sveobuhvatnijem teorijskom sagledavanju kurikuluma predškolskog odgoja, u cilju njegove konkretizacije.

Predmet ovog istraživanja jeste sadržaj i struktura kurikuluma predškolskog odgoja u Bosni i Hercegovini za dati period, a za poslijeratni period struktura programa za Kanton Sarajevo, jer na državnom nivou postoji Zajednička jezgra a ne program.

Cilj istraživanja je utvrditi koliko se kurikulumi predškolskog odgoja razlikuju u pogledu sadržaja, strukture i programske koncepcije. Ovako postavljen cilj podrazumijeva komparativnu analizu osnovnih elemenata ovih programa.

Zadaci istraživanja su:

- ispitati da li su bazične funkcije predškolske ustanove, prema koncepcijama ovih programa identične

ili su evidentne razlike;

- ispitati da li postoje razlike u određenju načela odgojno-obrazovnog rada u ovim programskim koncepcijama u skladu sa polazištima za njihovu izradu;
- ispitati da li se ciljevi i zadaci djelatnosti predškolskog odgoja i obrazovanja u predstavljenim programima razlikuju ili ne;

Osnovna hipoteza je da se predstavljeni programi predškolskog odgoja strukturalno i sadržajno ne razlikuju u pogledu programske orijentacije, načela rada, te ciljeva i zadataka predškolskog odgoja i obrazovanja.

Metode i postupci u istraživanju shodno prirodi problema, ciljevima i zadacima istraživanja su deskriptivna i komparativna metoda, a primjenjen je postupak analize sadržaja dokumenta.

ANALIZA I INTERPETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Naša zapažanja o organizaciji predškolskog odgoja u predstavljenom vremenskom periodu idu u prilog činjenici da polazne osnove datih programskih koncepcija predstavljaju utvrđen sistem pedagoško-psiholoških vrijednosti, zasnovan na naučnim saznanjima, kao i sistem opšteusvojenih vrijednosti, važećih i priznatih u vremenima u kojima su egzistirali.

Tabela 1. Bazične funkcije predškolske ustanove prema datim koncepcijama predškolskih programa

Program iz 1977. godine	Program iz 1979. godine	Program iz 1988. godine	Program iz 1994/95. godine	Primarni program 2000.g
Socijalno-kompenzatorska funkcija	Holistički pristup	Stavlja dijete u prvi plan	Daje značaj naučnoj zasnovanosti	Holistički pristup
Poboljšanje kvaliteta porodičnog odgoja	Priprema djeteta za polazak u školu	Naglašava društvenu ulogu	Osnovni vid aktivnosti je igra	Pedagoška funkcija
Priprema djece za polazak u školu	Obezbjedivanje početnog kvalitetnog obrazovanja	Zadovoljava potrebe djeteta za igrom sa vršnjacima	Slobodno ispoljavanje individualnosti	Isti uslovi za svu djecu
Jedinstvenost u vaspitnom djelovanju	Saradnja sa roditeljima u cilju poboljšanja uslova i pružanja pomoći roditeljima	Stvara povoljne uslove za rast i razvoj djece	Holizam-cjelovit pristup razvoju djeteta	Dominantna aktivnost je igra

Bitne funkcije koje su određene ovim programima jesu: holizam, socijalno-kompenzacijska funkcija, poboljšanje kvaliteta porodičnog odgoja, pripreme za polazak u školu, jedinstvenost u vaspitnom djelovanju, saradnja sa roditeljima, igra kao osnovna aktivnost i drugo što se vidi iz tabele. Bazične funkcije predškolske ustanove prema datim koncepcijama predškolskih programa

se značajno ne razlikuju.

Načela odgojno-obrazovnog rada prema datim programskim koncepcijama podrazumijevaju poštivanje uzrasnih karakteristika u skladu sa naučno-teoretskom osnovom, poštivanje ljudskih prava, socijalne integracije, potrebu za igrom i učenjem, kao i načelo holizma.

Tabela 2. Programska načela odgojno-obrazovnog rada u predškolskim programima u datom vremenskom periodu

Program iz 1977.god	Program iz 1979.god	Program iz 1988.god	Program iz 1994/95.god	Primarni program iz 2000.god
Uvažavati uzrast djeteta	Uvažavati uzrast djeteta	Uvažavati uzrast djeteta	Uvažavati uzrast djeteta	Uvažavati uzrast djeteta
Igra kao osnovna aktivnost	Igra kao osnovna aktivnost	Igra kao osnovna aktivnost	Igra kao osnovna aktivnost	Igra kao osnovna aktivnost
Načelo cjelovitosti i integriteta	Načelo cjelovitosti i integriteta	Načelo cjelovitosti i integriteta	Načelo cjelovitosti i integriteta	Načelo cjelovitosti i integriteta
Načelo socijalne integracije	načelo socijalne integracije	Načelo socijalne integracije	Načelo socijalne integracije	Načelo socijalne integracije

Nakom komparativne analize predstavljenih programa možemo vidjeti da se načela odgojno-obrazovnog rada koja predstavljaju osnovu za planiranje, realizaciju i vrednovanje odgojno-obrazovnog rada u njima uglavnom, ne razlikuju. Na tabeli smo prikazali načela koja sadrži svaki od ovih programa.

Prilikom izrade predškolskih programa nameću se pitanja: prema kojim odgojno-obrazovnim ciljevima treba težiti, kakvi se odgojni utjecaji mogu ostvariti a koji će dovesti do ostvarenja tih ciljeva. Konačan izbor ciljeva zavisi od toga koje se teorije učenja pridržava i kakvu filozofiju odgoja prihvata odgojno-obrazovna institucija.

Tabela 3. Ciljevi i zadaci u predstavljenim predškolskim programima

Program iz 1977.god	Program iz 1979.god	Program iz 1988.god	Program iz 1994/95. god	Primarni program iz 2000.god
Ciljevi i zadaci u odnosu na odgojno-obrazovne oblasti i uzrast	Ciljevi i zadaci dati su kroz odgojno-obrazovne oblasti raščlanjene prema uzrastu	Ciljevi, zadaci i odgojno-obrazovne oblasti razvrstani su prema uzrastu mlađa, srednja i starija grupa	Ciljevi i zadaci odgojno-obrazovne oblasti razvrstani su prema uzrastu mlađa. srednja i starija grupa	Ciljevi i zadaci odgojno-obrazovne oblasti razvrstani su prema uzrastu: mlađa, srednja i starija grupa
Mlađa grupa,	Fizičko i zdravstveno vaspitanje: mlađa, srednja i starija grupa	Fizičko i zdravstveno vaspitanje	Tjelesni i zdravstveni odgoj	Tjelesni i zdravstveni odgoj

Fizičko i zdravstveno vaspitanje	Upoznavanje prirodne i društvene sredine:mlađa, srednja i starija grup	Upoznavanje prirode i društvene sredine	Upoznavanje okoline	Upoznavanje okoline i njena zaštita
Upoznavanje okoline	Maternji jezik;mlađa, srednja i starija grupa	Maternji jezik	Razvoj govora	Razvoj govora
Maternji jezik	Formiranje osnovnih matematičkih pojmova;mlađa, srednja i starija grup	Razvijanje osnovnih matematičkih pojmova	Razvoj početnih matematičkih pojmova	Razvoj početnih matematičkih pojmova
Likovno vaspitanje	Likovno vaspitanje: mlađa, srednja i starija grupa	Likovno vaspitanje	Likovni odgoj	Likovni odgoj
Muzičko vaspitanje	Muzičko vaspitanje: mlađa, srednja i starija grupa	Muzičko vaspitanje	Muzički odgoj	Muzički odgoj
Za srednju i stariju grupu: Razvijanje početnih matematičkih pojmova				Za srednju i stariju grupu: Upoznavanje kulturno-religijske tradicije, a samo za stariju: Zaštita od neeksplodiranih ubojnih sredstava

U odnosu na uslove u kojima su nastajali predškolski programi, svaki period je imao svoj društveno-istorijski i pedagoški kontekst koji je određivao programske ciljeve, zadatke, sadržaje i aktivnosti. Iz predstavljenih programa vidljivo u posljednjih četrdeset godina postoji istovjetan kontinuitet, te da se nije ništa značajno mijenjalo u pogledu ciljeva i zadataka. Jedino su u programu iz 1994/95 uklonjeni ideološki ciljevi, zadaci i sadržaji.

Dugi niz godina imamo iste ciljeve, sadržaje i zadatke, čak u većini slučajeva ni redoslijed nije promijenjen. Ono što osvježava ovakvo

stanje je kreativnost odgajatelja koji unose nove ideje u kreiranje i realizaciju aktivnosti. Na osnovu dobivenih rezultata našega istraživanja možemo zaključiti da je naša osnovna hipoteza potvrđena, tj. da se predstavljeni programi predškolskog odgoja strukturalno i sadržajno ne razlikuju u pogledu programske orijentacije, načela rada, te ciljeva i zadataka .

ZAKLJUČCI

Analizom datih programa vidljivo je da u njima ne postoje značajnija metoda uputstva za planiranje i organizaciju aktivnosti. U susjednim državama ciljevi i zadaci su dati kroz aspekte razvoja. Shodno tome dati su i očekivani ishodi. Njihovi programi se stalno usavršavaju, što kod nas na žalost, nije slučaj. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju na Kantonu Sarajevo, donesen 2008. godine, predvidio je donošenje novoga programa koji bi se trebao uskladiti sa Zajedničkom jezgrom. Do danas nije ništa urađeno na tom planu. U radnim knjigama koje vode odgajatelji je mnoštvo detanja koji nisu usklađeni sa važećim programom, niti ga prate.

Odgajno-obrazovni program bi trebao biti konkretizacija odgajno-obrazovnih ciljeva određenog društva i odgajno-obrazovne ustanove, izraženi u obliku programskih sadržaja koji su u odgajno-obrazovnom sistemu raspoređeni ne samo prema ishodnim ciljevima, nego i prema uzrastu. Program je pisani dokumenat koji izrađuju stručnjaci, a država je kao njegov vlasnik, preko nadležnih-odgajno-obrazovnih vlasti ta koja je za njega odgovorna i koja ga donosi.

LITERATURA

- [1] (1977). Program vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama i malim školama. Sarajevo: IGKRO „Svjetlost“ OOUR Zavod za udžbenike.
- [2] (1979). Program vaspitno-obrazovnog rada u organizacijama udruženog rada za predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Sarajevo: Republički prosvjetno-pedagoški zavod Sarajevo.
- [3] (1988). Program vaspitno-obrazovnog rada u organizacijama udruženog rada za predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Sarajevo: Republički pedagoški zavod i SSIZ socijalne i dječije zaštite.
- [4] (2000). Primarni program odgajno-obrazovnog rada s djecom predškolskog uzrasta. Sarajevo: Ministarstvo obrazovanja,

nauke i informisanja.

- [5] Ante Bežan, (2008). Metodika znanost o poučavanju nastavnog predmeta. Zagreb: Učiteljski fakultet.
- [6] (1994/95). Osnove programa odgajno-obrazovnog rada sa djecom predškolskog uzrasta. Sarajevo: Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Pedagoški zavod.
- [7] Blum B., (1970). Taksonomija ili klasifikacija obrazovnih i odgajnih ciljeva. Beograd: Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja.
- [8] Emil Kamenov, (1982). Eksperimentalni programi za rano obrazovanje. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- [9] Emina Kopas-Vukašinović, (2010). Predškolski programi u Srbiji. Jagodina: Univerzitet u Kragujevcu, Pedagoški fakultet u Jagodini.
- [10] Markovac, J., (2001). Metodika početne nastave matematike. Zagreb: Školska knjiga.
- [11] Sait Kačapor, Nada Vilotijević, (2005). Školska i porodična pedagogija. Beograd: Učiteljski fakultet.